

1850 Lumpstölden på Veka pappersbruk – del 1

Utskrift av domakten del 1, s 1-35 ¹

(m. viss modernisering av stavning och grammatik)

15 maj 1850

sid 001

Protokoll hållet vid Urtima ting med Wästbo härad i Ölmestad den 15:de Maj 1850.

Närvarande: Undertecknad vice häradshövding och t.f. domaren i orten, jämte förre nämndemannen Per Björk och extra nämndemännen Lars Arvidsson i Mellby, Arvid Larsson, Arvid Arvidsson, Jonas Danielsson och Johannes Björk i Ölmestad, samt Johannes Svensson i Wäcklinge.

Sedan undertecknad uppläst sitt förordnande och tings- och rättegångsfrid blivit påbjuden, handlades undernämnde ärenden.

/No 1/

Bruksägaren J G Petersson på Rydö, fästade som föreskriven borgenär riktigheten av sin i färgaren C K **Schenholms och hans hustrus** vid denna Häradsrätts anhängiga konkurs ägda på Schenholms skuldsedel af d 30 januari förlidna år grundade fordran af Trettioen Riksdaler Riksgälds med ränta, som han ämnade i konkursen bevaka, den om protokollsutdrag skulle meddelas.

/Rätten inleder målet som rör lumpstölderna/

/No 2/

I skrifvelse, som den 27 sistlidna april inkom, som Kunglig Befallninghavanmde i Jönköpings län påfordrat rannsaking med ~~häktade för inbrott på Veka pappersbruk häktade~~ **Anders Andersson** från Mårenäs och afskedade **soldaten Lunds hustru** och **Karin Jonasdotter** från Borgens **sid 002** torp, hvilka av Håkan S Håkansson blifvit häktade och till länsfängelset införda till följd av en med Kunglig Befallningshavande skrivelse följaktlig angivelse från **bruksägaren Petersson**, att de skola natten till den 14 ~~april~~ samma månad begått inbrott för att stjäla lump i Peterssons lumpmagasin vid Rydö pappersbruk.

Med anledning härav hade rannsakingen blivit bestämd till denna dag. Och de häktade ~~från Länshäktet~~ hit utrekvirerade. Samt att Håkan Håkansson underrättad om detta, med anmodan att infinna sig för att i egenskap af åklagare föra talan och inkalla de personer som i målet borde höras.

sid 003

/Patron Peterssons brev till åklagaren/

För upplysning lämnande vid rannsaking i målet rörande det av **Anders Skattberg** och hustrun **Carin Jonasdotter** natten till den 14 dennes förövat inbrott i mitt lumpmagasin på Rydö Pappersbruk, och för den förut å nämnda ställes begångna stöld, får jag härmed uppgiva följande tilldragelser:

¹ ArkivDigital: Västbo häradsrätt (F;N) Ala:205 (1850) Bild: 50 Sida: 1

Verkmästare **G. Wernström** hade dagarna förut blivit varse det var stöld av lump i nämnda magasin. Han begav sig därför dit med några man, natten till den 14:e dennes, för att utröna vilka tjuvarna voro. Vid kl. 2 kom de springande åter och hade påträffat och fasttagit de tvenne ovannämnda Skattberg och Carin, vilka uppgivit att de hade brutit sig in genom golvet i avsikt att stjäla lump och att den skulle förvaras i Barkmans källare, samt att de vore flera tjuvar i lumpstölden.

På denna uppgift skickades några till nämnda källare och fann där förvarat 12 ?? 8 ?? blekt lump. Och ytterligare, nämnde brottslingar uppgav att rannsaking (=undersökning) borde ske på några fler ställen där de visste (**sid 004**) stulen lump förvarades.

Med anledning därav, och i övrigt vad häktade Skattberg och Hustrun Carin uppgifvit, tycks det mig att följande personer borde höras som vittnen, nämligen **Bengt** eller vanligen kallad **Barkman på Stenkärr** under Mårenäs, afskedade soldaten **Gabriel Borg** och hans hustru pigan **Bengta Borg**, **Anders Nilsson** i Segelsbo, **Anders vanliga kallad Horndahl** under Mårenäs och hans dotter **Ingeborg**. f. d. mjölnaren **Johan Lind**. Avlidne **Soldaten Göks änka**, **Johannes Pehrsson** i Mårenäs, afskedade soldaten **Petter Lund**. Dessutom borde en lumpsamlare vid namn **Anders Carlsson** från Torpa höras, emedan de häktade uppgett att han av dem skulle köpa lumpen; så kunde han möjligen upplysa om han förut köpt någon lump af dem som nu är tilltalade, eller någon annan misstänkt.

Vad angår den ur mitt magasin bortstulna lumpen skall min werkmästare derpå lämna tillförlitliga uppgifter, emedan han har haft in- och utvägning om händer.

Detta år hvad jag kan upplysa och öfverlämnna saken till åklagaren

- Rydö den 8 Maj 1850

J G Petersson

sid 003

/Åklagaren redogör för sin bevisning och vilka som ska höras/

Då rannsakingen nu företogs, infann sig åklagaren och **målsägaren Bruksägaren Petersson**.

De häktade inställdes för rätten av extra fänggrenadjären J Ljungberg.

Åklagaren åberopade nu av målsägaren honom tillsänd uppgift, så lydande:

"För upplysningars lämnande uti..."

Efter henvar hand upplästes allteftersom åklagaren redovisade att han inkallat tillstädesvarande **Anders Hansson Horndal** under Mårenäs, Karin Jonasdotters man afskedade **soldaten Lund** från Borgens torp, och **Bengt Andersson Barkman** under Mårenäs, för att i målet höras och av dem förekommande omständigheter informera, samt att kallelse också utfärdad till Torpa socken Sunnerbo härad och den afskedade **soldaten Gabriel Borg** och **hans hustru**, af vilka de två förra icke blifvit anträffade och den sistnämnde uteblev, fastän han (**sid 005**) - enligt **Bengt Jonassons i Norra Eskeryd** och **Andreas Karlssons i Mårenäs** den 10 dennes utgifna bevis - tagit del av kallelsen.

Vad gäller förloppet för inbrottet åberopade målsägaren de till åklagaren inlämnade uppgifterna ~~hvilken~~ från **målsägaren** ~~hvidhöll~~ som upplyste om att stöld skett i magasinet nätterna mellan måndagen och tisdagen, och onsdagen och torsdagen, i samma vecka, för vilket målsägaren misstänkte de nu tilltalade.

/Personalia för Skattberg/

Om sina föregående lefnadsomständigheter angav **Anders Andersson Skattberg**, att han var född i Mårenäs den 5 feb 1802 och att hans föräldrar var Anders Staffansson och dennes hustru Ingerd Andersdotter, som medan de levde ägde en hemmansdel i Mårenäs. Men de var sen många år tillbaka döda.

Anders Andersson uppehöll sig hos föräldrarna tills han var 14 år gammal, då han kom i skomakarlära. Han har sedan sysselsatt sig med skomakaregebit under Långaryds och Torups socknar, men emellanåt vistats hemma hos föräldrarna.

Sedan hans moder för 9 eller 10 år sedan avled har han icke haft stadig inkomst.

År 1824, 1825 eller 1826 blev han vid Halmstad Härad tilltalad för stöld av koppar, som blivit stulen i Spånstad i Enslövs socken, för vilket åtal Anders Andersson skall blifvit dömd att straffas med spö, men han nu hafva vid samma sid 006 Kristen i Baggagården Räfvingen socken af Hallands län, av hvilken Anders Andersson köpt denna koppar, under tiden blifvit häktad och erkände stölden blef Anders Andersson, af Kongl Majestäts och rikets Göta hofn ägt, af Göta hovrätt, som köpt denna koppar af Kristen blifvit befriad från ansvar, för stöld och domen att böta för handel med misstänkt person.

Omkring år 1831 eller 1832 tilltalades Anders Andersson vid denna häradsrätt för stöld, av den orsak att han utskurit ett par resafter (?) ur en hud som hans broder Andreas Andersson i Mårenäs och Nils Andersson i Jakobsbo stulit från Johannes i Nittebo; orsaken till att denna häradsrätt förevisat målet att dömas vid Halmstad härad, var att under densamma domsvärjo en annan stöld blifvit begången, som Anders Andersson misstänktes för. I detta åtal blev Anders Andersson frikänd.

/Personalia för Karin Jonasdotter/

Karin Jonasdotter uppgav sig vara född i Södra Strömhult år 1803 av hemmansbrukaren Jonas Andersson och denness hustru Brita Knutsdotter, hos vilka hon vistades tills hon på 10:de året gammal kom åt Torups socken såsom barnflicka. I den egenskapen vistades hon på tre särskilda ställen i Halland. Och sedan hon varit hemma nu, mindre.

Medan hon bereddes till (sid 007) till sin första nattvardsgång, erhöll hon tjänst i Villstads socken där hon på hemmanet Kallset tjänade i fem år.

Härför flyttade hon till Yttersjöholm i Långaryds socken. Där ingick hon efter ett halvt års tid äktenskap med sin nuvarande man, avskedade soldaten **Peter Lund**, och de bosatte sig på hemmanet Borgens soldattorp.

Därför flyttade hon och mannen, då den sistnämnde för (...) 12 år sedan tog avsked, till den backstuga under samma hemman som de ännu bebo.

I sitt äktenskap har Karin Jonasdotter framfött fem ännu levande barn. För något brott har hon till förena icke varit tilltalad.

Sedan detta blifvit antecknat, fick **Karin Jonasdotter**, hennes man **Peter Lund**, **Anders Hansson Horndal** och **Bengt Arvidsson Barkman**, även - de som i egenskap av vittnen var inkallade - pigan **Ingeborg Horndal** och änkan **Elin Emanuelsdotter Gök** gå ut...

/Förhör med Skattberg/

...medan **Anders Andersson Skattberg** hördes rörande inbrottet som åtalet gäller.

Om vilket han berättade, att han torsdagen den 11 sistlidne april begett sig från **Johannes Persson** i Mårenäs till **avskedade soldaten Borgs** bostad, för att påföljande lördag den 13:e samma månad göra skoarbete.

Medan lumpsamlaren **Andreas (sid 008) Karlsson** från Torpa socken, som uppehöll sig hos Borg, på eftermiddagen trakterad med brännvin, frågade Borg enskilt Anders Andersson om han voro sinnad att medfölja och hämta lump åt nämnde lumpsamlare. I så fall skulle Anders Andersson skulle kunna förtjäna 15 daler. Ty så mycket skulle Borg få. Och så lika mycket skulle Anders Andersson kunna påräkna av lumpsamlaren, som skulle utge betalningen och hade lovat halfåttonde daler pundet för lumpen.

Vid Anders Andersssons fråga, var lumpen skulle tas, svarade Borg att Anders Andersson blott behövde följa med, så visste nog Borg det. Han nämnde också att **Anders Hansson Horndal** och **Karin Jonasdotter** även skulle komma dit för att följa med.

Då Anders Andersson av detta förstod att lumpen skulle stjälas på Rydö, yttrade han till Borg, att detta väl vore meningen, men "att det icke gick ginge an". På vilket Borg svarade, att det "icke hvoro någon fara", då han var så "väl underrättad huru det skulle tillgå".

Sedan de ~~hvilat en stund~~ vid vanlig tid lagt sig, anlände ~~efter en stund~~ Horndal och Karin Jonasdotter i varandras sällskap till Borgs bostad. Det var omkring klockan 11 eller 12 på natten, då lumpsamlaren ännu var kvar.

Vad Anders Andersson icke visste, var om **Johannes Persson** i Mårenäs som under vandring från Glassbo till sitt hemvist inkommit åt Borgs stuga om aftonen, ännu (**sid 009**) fanns kvar eller inte. Denne Johannes Persson hade, av lumpsamlaren om aftonen i Borgs och hans hustrus, Anders Anderssons och **änkan Göks** närvaro, blivit vidtalad att påföljande vecka köra ett lass lump till Höljeryd. Detta utan att lumpsamlaren härvid nämnde var lumpen skulle komma ifrån. Men Johannes Persson skulle med sin häst och åkdon möta upp hos Borg.

Sedan ~~soldaten~~ Borg, vid Karin Jonasdotter och Horndals ankomst, upptänt en sticka och yttrat "Nu skola vi gå"; stod Anders Andersson upp och tillfrågade lumpsamlaren, om han inte skulle gå med. På detta svarade han: "Jag beger mig ej nu dit".

Men ingen nämnde varåt det var.

Genast anträdde vandringen till Rydö lumpmagasin. Där ~~gick~~ kröp Borg före in genom en glugg i stenfoten, genom vilken även Anders Andersson och Karin Jonasdotter samt Horndal i denna ordning kröp in.

Då Anders Andersson kommit in via stenfoten hade Borg redan upplyft ett par tiljor i magasinsgolvet och sen yttrat: "Här är hålet". Därefter kröp han först in och åtföljdes av Anders Andersson och Karin Jonasdotter.

Anders Andersson trodde att även Horndal var med i magasinet, men visste likväl icke med visshet hur det förhållit sig med detta.

Sedan Karin Jonasdotter inkommit sa hon att hon skulle gå och hänga för en glugg och sedan tända upp ljus i en lykta som var hennes och som hon medfört. Hållande ~~hvarandra~~ Karin följde Anders Andersson med henne (**Sid 010**) sedan hon nämnt att den stora lumphögen - ur vilken de skulle ta - fanns åt det hållet.

Om Borg under tiden stannat vid öppningen i golvet, eller vart han tagit vägen, visste inte Anders Andersson ~~som icke heller kunde bestämt säga, om Horndal inkrupit~~ ~~åt magasinet.~~

Under det att Anders Andersson och Karin Jonasdotter på nämnda sätt gick framåt skrek någon till, ljus togs hastigt fram och Anders Andersson och Karin Jonasdotter togs fast. Men Borg och Horndahl hade flytt och undkommit.

Alla fyra hade medfört säckar för att i dessa ta den lump de skulle stjäla. Den säck ~~vittnet~~ Anders Andersson hade med sig hade han fått låna av Horndahl. Karin Jonasdotter hade på lördagseftermiddagen varit i Borgs bostad och Anders Andersson förmodade att hon då blivit tillsagd ~~att~~ om stölden och ~~blifvit~~ anmodad att be Horndal ta med säck för Anders Anderssons behov.

~~På derom gjorda frågor nekade Anders Andersson envist att någonsin förut hafva varit i lumpmagasinet i afsigt att stjäla, och tal derom hade icke någonsin i Anders Anderssons närvaro varit på (...) förrän denna lördagseftermiddag.~~

Lumpsamlaren Andreas Karlsson hade gått i väg från Borgs bostad på torsdagsmorgonen, innan Anders Anderssons ankomst dit.

Under den föregående söndagen, på eftermiddagen, hade (sid 011) Anders Andersson i sällskap med **Elias Persson** från Mårenäs varit på besök hos Horndahl, där lumpsamlaren Andreas Karlsson då uppehöll sig.

Annars uppehöll sig Anders Andersson vid denna tid - och ända till torsdagen - hos Johannes Persson i Mårenäs. Och han hade inte varit borta någon natt i den veckan. Av detta följde att Anders Andersson icke deltagit i de stölder som begåtts i magasinet under nätterna till tisdagen och torsdagen. Han hade inte eller någon annan natt varit i magasinet, och det var därför som han skulle följa Karin Jonasdotter, emedan han själv inte visst varåt han skulle gå eller hur stölden skulle gå till.

Om detta hade de förut inte samtalat, mer än att Karin Jonasdotter nämnt att hon skulle hänga för gluggen och därefter tända upp ljus sin lykta. Hon talade inte om, om hon varit där förut och stulit.

Och tal om stöld magasinet hade i Anders Andersssons närvaro ~~icke~~ aldrig förekommit, inte förrän på lördagsaftonen.

Om lumpsamlaren Andreas Karlsson deltagit i någon stöld i magasinet, det visste Anders Andersson inte. Och han hade icke talat med ~~honom~~ Anders Karlsson om stölden förrän då de den natten gick i väg från Borgs bostad. Men eftersom Anders Andersson, som han påstod, "att lumpsamlaren måste hava vetat att lumpen skulle stjälas", hade han inte tanke på annat än att - då de skulle gå - fråga honom om han inte skulle med.

Då Anders Andersson och Karin Jonasdotter blev antastade i magasinet, frågade Anders Andersson vart "de andra" - han menade Borg och Horndah - "blivit av". Och på fråga som han fick då, (sid 012) om var lumpen skulle göras av, hade han svarat "att den bort läggas i Barkmans källare", vilket lumpsamlaren och Borg sagt till Anders Andersson.

Men då det påpekades för honom att han förut sagt sig icke ha talat med lumpsamlaren om stölden, svarade han att Borg under samtalet om densamma yttrat att "lumpsamlaren tager lumpen åt Barkmans källare"

~~Men Efter flera andra frågor~~ en stunds förlopp yttrade dock Anders Andersson att Borg, i lumpsamlarens och sitt husfolks närvaro, högt omtalat att lumpsamlaren betalade 15 daler för två pund lump "om än aldrig så mycket sådan kunde skaffas". Varvid lumpsamlaren förklarade att han betalade så mycket. Och att han inte kunde betala mer, eftersom han måste förtjäna något själv.

Vid det förhör som hållits i Rydö med Anders Andersson, hade han inte sagt att någon lump förvarade i Barkmans källare, hvilket han då sa sig inte veta.

/Förhör med Karin Jonasdotter/

Nu utfördes Anders Andersson och **Karin Jonasdotter** inkallades, varefter hon berättade att hon icke förut deltagit i någon stöld i magasinet.

Lördagen den 13 sistlidne april, i skymningen, hade hon kommit till Borgs backstuga för att betala för mjöl som hon fått låna av honom, och då träffat **Borg, Anders Andersson** och **lumpsamlaren Anders Karlsson**. Den sistnämnde inne i stugan, där de övriga (sid 013) också var.

Man "larmade och söpo", och Andreas Karlsson frågade om hon ville följa med och hämta lump. För vilket lumpsamlaren sa sig vilja betala 7 ½ daler pundet, "huru mycket de än kunde få tag på". Han nämnde även att lumpen skulle stjälas i Rydö och att han själv också skulle följa med dit.

Lumpsamlaren kände henne icke förut - och hon icke honom. Men varför han vågade yppa sin brottsliga avsikt för en okänd person, kunde hon inte förklara. Hon påstod att samtalet mellan henne och lumpsamlaren kunde ske enskilt eftersom de övriga "larmade och söpo".

Karin Jonasdotter drog sig för att ingå på förslaget. Men eftersom hennes man var sjuk och hon därför var i behov av understöd för honom och barnen, svarade hon: "Går det an, så följer jag med".

Efter detta följde lumpsamlaren med henne ut till förstustugan, där de fortsatte samtalet.

Andreas Karlsson bad henne säga till [Horndahl](#) att följa med.

Vilket Karin Jonasdotter sen även gjorde. Varvid Horndal, som var ensam hemma, svarade att han hade ont i armen och därför inte visste om han kunde deltaga i stölderna. Men han bad Karin Jonasdotter säga till när (sid 014) hon skulle bege sig av.

Sent på aftonen begav hon sig till Horndahl, hvarifrån de följdes åt till Borgs bostad.

Och efter att Borg vid påbultningen öppnat den låsta förstugudörren, väckte han Anders Andersson, som låg och sov vid spisen

Men det dröjde en lång stund innan de gick vidare. Anders Andersson ville ha lumpsamlaren att följa med. Men denne svarade att han till följd av "för mycken supning" var sjuk och därför icke orkade.

På lumpsamlarens tillsägelse, hade Karin Jonasdotter medtagit en lykta. Det var eftersom de övriga, som skulle deltaga i stölden, sagt att Borg icke hade någon sådan. Men, då hon erinrade att hon förut sagt att samtalet om stölden skett enskilt mellan henne och lumpsamlaren, ville hon förändra uppgiften; att samtalet skett enskilt.

Ljus tändes upp i lyktan. Och på en gång vägledde de sig till en grind i närheten av Rydö, där ljuset utsläcktes och vandringen fortsattes i det djupaste mörker.

Framkomna till magasinsbyggnaden frågade Karin Jonasdotter, om de skulle gå in igenom dörren. Men Borg svarade, "Följ efter mig" och kröp in genom ett hål i stenfoten. Efter detta lyfte Borg upp tiljan i golvet och kröp sedan före in i magasinet, (sid 015), och Anders Andersson och Karin Jonasdotter följde efter. Om även Horndahl var med, visste hon inte.

Inkomna i magasinet tog Anders Andersson och Karin Jonasdotter varandra i händerna och gick fram det håll som Karin Jonasdotter, som i lovliga ärenden ofta plägade vara i magasinet, visste att en stor lumphög fanns liggande. Hon påstod att hon aldrig tidigare varit i magasinet nattetid för att stjäla, och hade därför inte vetat om att någon glugg skulle hängas för. Lyktan var inte medtagen för att användas i magasinet.

Karin Jonasdotter hade inte heller haft med någon sorts elddon för att tända upp ljus i lyktan. Men i drängstugan i Rydö gömde Anders Andersson, under det att det förvarades där - ovanpå klockfodralet -, svavelstickor som han haft med sig till magasinet.

Hon medgav att hon haft lyktan med sig in i magasinet, utan att hon kunde förklara varför. Lyktan borde ju vara hindersam, både vid inkrypningen i magasinet och vid lumpens utbärande.

~~Under vandringen till Rydö samtalade de icke vidare om stölden, mer än yttrandet att lumpen skulle bäras åt Barkmans källare.~~

Medan Anders Andersson och Karin (sid 016) Jonasdotter, på förut nämnda sätt, gick i magasinet skrek någon till och ljus framtogs. Karin Jonasdotter och Anders Andersson som gått fram till en dörr, genom vilken de skulle passera för att gå in i det rum där lumpen förvarades, blev fasttagna.

Men Borg och Horndahl kom undan.

Vid det förhör som i Rydö anställdes med Anders Andersson och Karin Jonasdotter, hade den sistnämnde inte uppgett att lumpen skulle finnas förvarad i Barkmans källare. Och ännu mindre något om myckenheten av den lump som fanns där. Men under Karin Jonasdotter och övrigas vandring till Rydö hade det blivit nämnt att den lump som kommer att stjälas, skulle bäras till Barkmans källare.

/Förhör med Horndal/²

Karin Jonasdotter blev ånyo utförd och Anders Hansson Horndal före kallades, samt berättade att **Karin Jonasdotter** sagde lördag i skymningen inkom i Horndals stuga och bad honom följa med under natten till Rydö för att stjäla lump.

Och kl 10 eller 11 om aftonen kom hon åter. Hon och Horndal åtföljdes till Borgs bostad, der de funno förstugudörren öppen och ingingo samt träffade lumpsamlaren **Anders Karlsson, Borg, dennes hustru, änkan Gök** samt **Johannes Persson** i Mårenäs, hvilken den sistnämnde icke vaknade emedan han supit för mycket. Och om änkan Gök och Borgs hustru voro vakna, derom kunde Horndal (**Bild 130/sid 15**) icke lämna underrättelse. Men lumpsamlaren var vaken, och Anders Andersson frågade honom om icke han skulle följa med. Hvertill han gav ett nekande svar.

Vid framkomsten till Rydö, dit Borg, Anders Andersson, Karin Jonasdotter och Horndal åtföljdes, kröp först Borg, dernäst Anders Andersson och efter honom Karin Jonasdotter in genom stugfoten. Men Horndal stannade utanför och återvände genast till sitt hem utan att med...?

Borgs. Och han ville inte tillstå att han någon gång förut deltagit i någon stöld i magasinet.

Horndal hade icke haft sig bekant om stulen lump funnits förvarad i Barkmans källare och hade inte hört omtalas att lumpen skulle bäras dit. Långt förut hade Borg en gång nämnt att han hade **Barkmans** löfte att begagna dennes källare; deras bostäder ligger nära intill hvarandra. Att lumpsamlaren haft kunskap om den tillämnade stölden, var så mycket (...?), som han om natten yttrade att han betalade 7 ½ daler för hvarje pund lump som hämtades.

Nästa söndagen förut var lumpsamlaren hos Horndal och tillbrakte den natten till måndagen. Men sedan han uppehöll sig natten mellan måndagen och tisdagen visste icke Horndal, utan han bortgick (**bild 140/ sid 17**) tidigt på måndagen i sällskap med Borg, som då kommit till Horndals bostad för att hämta Anders Karlsson.

Nätterna mellan måndagen och tisdagen, samt mellan onsdagen och torsdagen, hade Horndal varit hemma och någon främmande person hade under dessa nätter icke uppehållit sig hos Horndal. Medan Anders Karlsson på söndagseftermiddagen voro hos Horndal ankom Anders Andersson dit i sällskap med **Elias Persson** i Mårenäs. Men något samtal om lump eller tillgrepp å sådan, var vid deras besök icke å (...).

/Horndal får också redogöra för sina levnadsomständigheter/

Om sina föregående levnadsomständigheter uppgaf Horndal att han är född år 1794 i Mårenäs, hvarifrån hans föräldrar under Horndals yngre år flyttade till Halland där han vid 9 års ålder kom i skraddarlära. År 1811 blef han frälsebåtsman och erhöll avsked ifrån denna befattning år 1817. Derefter tjänade han ett år hos en torpare under Knoppsholm. Ingick derefter äktenskap och bosatte sig i Asige socken, hvarifrån han efter ett års förlopp flyttade till Enslöf socken där han bodde i 3 år. Och då hans hustru drunknade flyttade han hem till föräldrarna och vistades hos dem tills han för omkring 27 år sedan ånyo gifte sig och flyttade till Mårenäs i Långaryds socken., inom hvilken han på åtskilliga ställen bodde i åtta år. Hvarefter han ½ år bodde på ett torp under Simmarydsnäs i Jälluntofta socken. Men i anseende till hans fattigdom ville församlingsborna icke intaga honom i socknen och han flyttade derföre tillbaka till Långaryds socken, der han sedan bott.

För fyra år sedan blef Anders Andersson dömd för snatteri af ett bagglam, men för något annat brott skulle han icke hafva varit tilltalad.

/Förhör med f soldaten Peter Lund/

Horndal fick afträda och afskedade soldaten Lund inkallades. Han uppgaf att **hans hustru** i veckan från den 6:e till den 13:e sistl. april icke någon natt varit ute förrän natten mellan

² ArkivDigital Västbo Häreidsrätt (F,N) Ala:205 (185) Bild: 130 Sida: 15

lördagen den 13:e och söndagen den 14:e, då hon bortgick sent på aftonen. Äfven Lund bad henne blifva hemma, hvartill hon svarade att han icke behövde bry sig om att hon gick i sina ärenden. Hvert hon ämnade taga vägen hade hon icke nämnt.

Lumpsamlaren **Anders Karlsson** var en gång i fjol och en gång vid påsktiden i år inne i Lunds bostad, men Lund har icke någon annan bekantskap med honom sade sig icke ega någon kännedom om stöld av lump i målsägarens magasin.

/Förhör med Barkman/

Sedan Lund afträdt och **Bengt Arvidsson Barkman** blifvit inkallad, berättade han att lumpsamlaren (**Bild 150/sida 19**) **Anders Karlsson** lördagen den 13 sistl. april uppehöll sig hos afsked. sold. **Borg** och vistades hos honom. Efter vad Barkman hade sig bekant ett par gånger förut. Då Barkman fredagen den 12 april inne hos Borg träffade han Anders Karlsson (...). Vid jultiden fick Borg tillstånd att, såsom förvaringsrum för potater, begagna en Barkman tillhörig källare, hvilken är så belägen så att den icke synas från fönstren i Barkmans stuga. Och han fick tillika låna den hänglås med hvilken Barkman brukade låsa källardörren. Sedan Borg erhöll löfte att begagna källaren hade Barkman icke någon gång varit där förrän söndagen den 14:de april, då för visitation i källaren. Hänglåsen, till hvilken Barkman icke hade nyckeln, sönderbröts och källaren befanns vara fullpackad med lump. Men hvar den tillhörde, huru den kommit dit eller huru mycket den vägde, derom ägde Barkman ej kännedom. Om den hänglås som fanns för källardörren var densamma som Barkman bortlånat till Borg visste Barkman icke. Han sade sig aldrig hafva varit tilltalad för något brott

/Karin Jonasdotter får lämna replik på uppgift från övriga vittnesmål/

(forts s 23, transkriberat (i brunt) av Lennart H) Härefter fingo **Anders Andersson**, **Karin Jonasdotter**, **Horndahl** och **Lund** åter företräda. Karin Jonasdotter anmärkte att Borg tillsagt henne att medtaga lykta och upplyste, att **Johannes Persson** i Mårenäs icke

sid 021

(detta är en smal "remsa av en sida" som är utriven/fästmarginal för inbindningen?)

sid 022

(detta "baksidan" av ovan)

sid 023

(forts fr s 20) var hos Borg, då Karin Jonasdotter på lördagseftermiddagen besökte Borgs hemviste. Anders Andersson uppgaf, att dag eller timme ej bestämdes, då Johannes Persson skulle hämta lumplasset hos Borg. I övrigt vidhöllö alla dessa personer sina berättelser.

/Vittnesförhör med verkmästare Wernström (LH: sid023del1)/

På begäran af målseg. blef **verkmästare Wernström** hörd, för att utreda hur mycket lump som hade blifvit stulet. Han berättade att han tisdagen den 9 sistl. april märkte att lump urdrifven från en i **magasinet** förvarad stor lumphög som synbarligen blifvit minskad och att lump blifvit spild på golfvat i magasinet. Torsdagen i samma vecka fann han, att lump om natten blifvit tagen vid en annan hög och han upptäckte samma dag att två tiljor i golfvat voro lösbrutna, sedan Wernström några dagar förut fästat desamma. Vid efterseende utom huset upptäcktes äfven att tre brädor af väggen var lösbrutna och att försök blifvit gjort att genom detta hål utplocka lump. Vid en intill denna vägg liggande lumphög, hvilket likväl föga lyckats, emedan lumpen en längre tid legat där och packat sig mycket hårdt.

För att upptäcka tjuvarna hölls vakt i lumpmagasinet natten emellan (**sid 24**) fredagen och lördagen, utan att några tjuvar då avhördes. Natten derpå, då grepos var Wernström icke med i magasinet.

I en lumphög som partivis invägs av Wernström sedan 8 febr. innevarande år och i hvilken blifvit lagde 155 Lpd lump, som kommit från Ulricehamn, 52 Lpd som kommit från Strömhult och 5 Lpd som blifvit lämnat av en lumpsamlare, hade stöld skett så att då densamma efteråt uppvägdas befanns vikten hafva minskats med 18 Lpd 2 #. Och vid den årstiden kunde lumpens vikt icke af sig själf hafva minskats mera än eller högst ett lispund då den icke blifvit vidrörd. Äfven i en annan hög hade lump blifvit stulen. Men som däraf äfven tagits lump för Brukets behof, kunde Wernström icke med fullkomlig visshet bestämma det stulnas myckenhet. Målsäg. förklarade att han för närvarande icke funno skäl att göra något anspråk i afseende på den lump blifvit stulen i sistnämnda hög.

För att höras såsom vittnen i målet hade åkl. inkallat nu tillstädesvarande Antonius Grafström från Rydö, soldatenkan Elin Emanuelldotter Gök från Grebbesenet under (sid 025) Gallingsbo samt pigan Ingeborg Horndal under Mårenäs ägor, af hvilka änkan Gök upplystes vara moder till avsked. Sold. Borg och Ingeborg Horndal dotter till Anders Hansson Horndal. Hvarefter änkan Gök och Ingeborg Horndal endast fingo höras i målet, i hvad det rörde öfriga derå inblandade personer utom hvar deras förutnämnde släkting.

Efter avlagd ed och erhållna varningar för dess missbruk berättade desse vittnen vid särskild facson:

1:o **Granström**: Att vittnet jemte fem andra karlar natten till den 14 sistl. april höll vakt i målsägandens lumpmagasin. Och sedan buller omkring kl 10 eller 11 hörts och de i magasinet vaktande undersökt om någon inkommit dit, utan att någon främling då kunnat då kunnat upptäckas så skrek omkring kl 12 en af de vaktande, som hade siktats nära det hål i golfvet, genom hvilket man upptäckt att tjuvar förut inkommit, och härvid framtog vittnet samt **Anders Samuelsson** och **Gustaf Lagerström** en i en silltunna nedsänkt lykta med brinnande ljus. Och funno då **Anders Andersson Skattberg** och **Karin Jonasdotter** stående i magasinet. Men någre flere personer syntes där icke till. Ehuru Anders Andersson och Karin Jonasdotter uppgifva att **Horndal** äfven varit i deras sällskap, samt följhande dagen omtalade att äfven **Borg** varit (sid 026) med.

Vid fråga om de före hvarit i magasinet och stulit, svarade Karin Jonasdotter: "Leta i Barkmans källare, där skall vara omkring fem pund lump."

En stund efter det tjuvarna blifvit fasttagna begåfvo sig vittnet jämte några andra till Borgs bostad för att uppsöka **lumpsamlaren Andreas Karlsson**, hvilken vid vittnets och de övrigas ankomst dit kl 2 på natten icke fanns der. Men Borg var hemma och då han vid påbultningen öppnade den låsta förstugudörren hade han icke något mer än skjortan på sig. På fråga om efter lumpsamlaren svarade Borg att han icke sett honom på några dagar och sist träffat honom i Mårenäs.

Vittnet och de öfriga gingo härifrån till **Barkman** som sade sig icke hafva sett Andreas Karlsson på några dagar, och uppgaf att hans källare, i hvilken dom sade sig vilja eftersöka lump, icke var låst. Hvilket likväl befanns vara förhållandet då de ankommo till källaren. Till hvilken Barkman påstod att Borg skulle hafva nyckeln, hvarvid Borg vid fråga derom sade att Barkman ljög. Och då nyckeln icke kunde tillrättafås bröts hänglåsen sönder och i källaren påträffades 12 Lpd 8 # förvarad fin linnelump, som togs (sid 027) i förvar och lades i tredje mans vård i ladugården.

Då Anders Andersson och Karin Jonasdotter frampå söndagen omtalade att Borg varit med vid magasinet för att stjäla, nämnde de även att lumpsamlaren afvetat stölden och att han skulld betala 1 RD 12 skilling för Lispundet. Och Karin Jonasdotter yttrade att mera lump hittats om undersökning blifvit gjord hos Borg. Under samtal med hvarandra yttrade Anders Andersson att Karin Jonasdotter gått förut och att han hållit i hennes kjortel, hvarvid hon med förtrytelse invände: "Likasom du icke skulle hafva varit der före."

Äfven Anders Andersson Skattberg uppmanade dem den natten att leta i Barkmans källare. Och evid fråga, hvar den lump de ämnade stjäla skola gjordas af, yttrade Karin Jonasdotter och Anders Andersson att Andreas Karlsson skolat hafva den och att han nog haft nyckeln till källaren och ämnat lägga lumpen i densamma, hvilket icke likväl icke var möjligt emedan källaren var fullpackad.

Uppläst och vidkändt.

/Skattberg, Karin Jonasdotter och Barkman får lov att kommentera de sista vittnesmålen/

Hörd över vittnesmålet lemnade **Anders Andersson**, **Karin Jonasdotter** och **Barkman** detsamma utan annan (sid 028) anmärkning än att Karin Jonasdotter påstod sig icke hafva sagt att 5 Lpd lump funnits i källaren.

Härefter fortsattes vittnsförhöret.

/Vittnesförhör med Elin Emanuelsdotter Gök (mor till f soldaten Borg/

2:o. Elin Emanuelsdotter Gök: Att lumpsamlaren **Andreas Karlsson** i Borgs bostad tillbragte en natt i den vecka då inbrottet skedde i magasinet, men att mindes ej om det evarit mera än en natt och hade icke hört honom tala med någon om stölden.

En morgon väcktes vittnet, som vid denna tid vistades hos **Borg**, af **Lars i Mårenäs** och hans stuga full av folk, som eftersökte lumpsamlaren, hvilken likväl icke fanns der. Och vittnet kunde icke nu minna sig om hon aftonen förut varit der eller icke.

/Vittnesförhör med Ingeborg Andersdotter Horndahl (dotter till Anders/Andreas Hansson Horndahl)/

3:o. Ingeborg Andersdotter Horndahl: Att hon icke hade sig vara bekant, vid att **lumpsamlaren Andreas Karlsson** söndagen den 6 sistl. april besökt **hennes fader** och lördagen den 13 april på morgonen varit hos **Borg**. Att vittnet äfven en annan dag i samma vecka, antingen måndagen eller tisdagen, vid besök hos Borg för att köpa nålar, der treffat lumpsamlaren Anders Carlsson och **Karin Jonasdotter**, och under det vittnet dröjde dem, ankommo Andreas (sid 029) Karlsson och **Johannes Persson** i Mårenäs från en auktion i Sjögård. Karin Jonasdotter lade sig då på en bänk i stugan. Men sedan vittnet hade gått därifrån och i mörkret misstagit sig om vägen, upphanns hon af Karin Jonasdotter, som dessutom hvarf i sällskap med vittnet till dess hvittnet gick in i sitt hemvist. Vid samma tillfälle låg Borg i sin stuga och **Anders Andersson Skattberg** hvar der äfven.

Vittnen fordrade betalning för tingsbesöket under vitsordad uppgift att de hade 4 ½ mil hit och de anhöllo att af allmänna medel utbekomma ersättningen, derest tillgång saknades hos den eller dem (...) borde detsamma betala. – Hwidkändt.

/De tilltalade kommenterar de sista vittnesmålen/

I anledning af detta vittnesmål, medgaf **Karin Jonasdotter** att hon vid omvitnade tillfälle, måndags eller tisdagsaftonen, var i Borgs stuga och att **lumpsamlaren Andreas Karlsson**, äfvensom **Anders Andersson Skattberg** befunnos der. Men Anders Andersson påstod att han icke varit hos Borg, då Andreas Karlsson och **Johannes Persson** i Mårenäs kommo från Sjögård.

~~/Överstruket stycke/: Enligt behörigt bevis hade Johan Lund i Rydö, Anders Nilsson i Segelsbo, Johan Persson i Mårenäs och afsked. soldaten Borgs hustru och dotter Bengta Borg blifvit kallade för att i målet höras, men de afhöordes icke. Och för deras, äfvensom för lumpsamlaren Andreas Karlsson och avsked sold Borgs...~~

/Kompletterande uppgifter lämnas av verkmästare Wernström och patron J G Petersson/

Härefter betygade **Wernström** med ed att minst 17 Lpd fin linnelump blifvit stulen (sid 030) i målsegarens magasin under innevarande vår, förrän **Karin Jonasdotter** och **Anders Andersson** grepos. Och **målsägaren** intygade att edeligen att denna lump varit värd minst En Rd 32 sl Lispundet.

/Redogörelse för två "prästbevis" som inkommit rätten/

Åkl. inlämnade följande två prästbevis:

"Men anledning af herr kronolänsmannen etc." Litt B.

"På grund af Herr kronolänsmannen etc". Litt C.

Hvilka upplästes, hwarefter åklagaren åberopade att af Bengt Jonasson i Norra Eskeryd och Andreas Karlsson i Mårenäs den 10:e dennes utgifvit bevis att soldaten Borgs hustru, Johanna Jönsdotter och hans dotter Bengta och Johannes Persson i Mårenäs blifvit lageligen stämda att i målet vittna, och för att få dessa samt afskedade soldaten Gabriel Borg och lumpsamlaren Anders Karlsson hörda i målet och få tillfälle att inkalla de flera personer hvilkas hörande kunde vara af nöden, begärde åkl. uppskof, med påstående om böter å de kallade personer som uteblifver och hemställan om icke Horndal borde i häkte in(..)as.

/Wernström och J G Petersson lämnar in sina ersättningsanspråk/

Målsägaren och verkmästaren Wernström fordrade ersättning för sina besvär enligt dessa räkningar. Litt D och E.

/Rättens överläggning i parternas frånvaro/

Efter överläggning i parternas frånvaro afkunnades följande.

/Rättens utslag/:

"Rannsakningen uppskjutes till lördagen den 15 nästkommande juni, då åkl. vid laga påföljd, målsägaren vid vite af Tre Rd 16 sk banko och Anders Hansson Horndahl, som **(sid 034)** tillsvidare får vistas på fri fot, samt Bengt Arvidsson Barkman, derest de vilja undvika att med tjänliga medel hämtas till domstolen, skola sig infinna. Skolande Åkl. då hafva infordrat prästbevis angående Anders Horndal och Bengt Barkman till sagda dag, instämit lumpsamlaren Andes Karlsson och afskedade soldaten Gabriel Borg att i målet höras samt Andreas Karlsson i Mårenäs och Per i Skralsbo att deri vittna, samt om detta beslut underrättat stämda men uteblifva avskedade soldaten Borgs hustru Johanna Jönsdotter, Bengta Borg och Johannes Persson i Mårenäs, hvilka fällas att för uteblifvande böta En Rd. Hvardera och förpliktas vid vite af Tre Rd 16sk Bco för hvarje å förut bestämda dag sig inställa för Hrn, hvarförutan åkl. bör vara försedd med all den bevisning som vidare kan vara att tillgå.

Anders Andersson Skattberg och Karin Jonasdottter komma emedlertid att förvaras i Länshäktet dit de skola återförvaras, Som ofvan.

På urtima häradsrättens vägnar

O Lennhen.

Sid 37:

Saköreslängd för Urtima ting med

Västbo härad i Ölmestad den 15 maj 1850.

Åklagarens namn: Kronolänsmän Håkansson

De sakfälldes namn, hemvist och förbrytelse:

Avskedade soldaten Borgs hustru Johanna Jönsdotter och dotter Bengta samt Johannes Persson från Mårenäs dömde att för uteblifvande hvar för sig böta En Rd.

Summa: 3 Rd (Konungen: 1:24, Åklagaren: 1:24)

Ölmestad som ofvan

På Domareämbetets vägnar

O Lennhen

Sid 031

/Prästens intyg om Karin Jonasdotter/

Nr 2 litt C

På grund av Herr Kronolänsman Sw, Håkanssons Ämbetsskrivelse av den 7:de i denna månad, lämnas följande bevis:

Hustrun **Karin Jonasdotter** från Borgens ägor, nu tilltalad för stöld, är född år 1803 den 24 december. Hon äger någorlunda Kristendomskunskap, har obehindrat begått den Heliga Nattvarden, och - mig vetterligen - varit känd för oklandrad vandel. Intygat

C E Eneroth

Långaryd den 7:de Maj 1850_

Sid 032

/Prästens intyg om Skattberg/

Nr 2. Litt B

Med anledning av Herr Kronolänsman Sw. Håkanssons Ämbetsskrivelse av den 7:e denna månad, lämnas följande bevis.

För stöld tilltalade drängen Anders Andersson, förr boende i Mårenäs och nu skriven såsom försvarslös på nedanskrifna socken, är född år 1802 den 15 februari. Han äger svag kristendomskunskap, men har dock obehindrat begått den Heliga Nattvarden, senast den 2 december sistlidne. Hans **frejd (=rykte?)** har länge vart tvetydigt, och han har förr varit för brott mot 7:e budet anklagad. Han har dock mig vetterligen, icke derom blivit överbevisad.

Attest af

Långaryd den 8:de maj 1850

C E Eneroth

P.L (?)

Del 2

/Verkmästare Wernströms kostnadsräkning/

Litt E.

Kostnadsräkning för undertecknad för vittnesmåls afläggande till urtima tinget i Ölmestad d 15 maj 1850.

Skjuts och vagnshyra för 4 ¼ mil från Rydö	2 Rd 45 sk
Tidsförspillan	4 Rd 24 sk
Sa	7 Rd 21 sk Rgds.

G Wernström

Wärkmästare

Sid 033

/J G Peterssons kostnadsräkning/

Kostnadsräkning för undertecknade resa till Urtima tinget i Ölmestad den 15 maj 1850.

Skjuts och vagnslega för 4 ¼ mil	Bco 2 (...) 45
Tidsspillan etc.	4
	Bco 6 (...) 45

J G Peterson

Bruksägare

SLUT